

O'QUVCHI YOSHLARGA KASB-HUNARNING AHAMIYATI.

Sirdaryo viloyati Xovos tumani 13-maktab psixologi

O'rinboyeva Muxlisa Erkin qizi

Annotatsiya: Kasb-hunar—inson hayotida eng muhim o‘rin tutadigan, shaxs taraqqiyotining, ijtimoiy foydalilik va o‘z-o‘zini anglashning asosiy omillaridan biridir. Bugungi kunda o‘quvchi yoshlarning kasb-hunarga bo‘lgan munosabati, uni egallash harakati va kasbiy tanlovga tayyorgarlik jarayoni jamiyat taraqqiyoti uchun ahamiyatli masalalardan hisoblanadi. Chunki zamonaviy dunyoda har bir insonning mustaqil, baraka topgan, baxtli va muvaffaqiyatli bo‘lishi, o‘z imkoniyatlari va qobiliyatlarini to‘liq namoyon qilishi, eng avvalo, to‘g‘ri kasb tanlashi va kasbiy mahoratga ega bo‘lishiga bog‘liqdir. Shu sababli, yosh avlodni kasb-hunar egalik san‘atiga o‘rgatish, ularda mehnatga bo‘lgan ijobiy munosabatni shakllantirish har bir oilaning, maktabning, jamiyatning vazifasiga aylanmoqda.

Kalit so‘zlar: kasb-hunar, o‘quvchi yoshlar, ta’lim, mehnat, taraqqiyot, zamonaviy kasblar, mahorat, ijtimoiy faollik, mustaqil hayot, kelajak, jamiyat, maktab, pedagogika, mas’uliyat.

Kasb-hunar atamasi qadimdan xalqimiz hayotida muhim ahamiyat kasb etib kelgan. Buyuk allomalar, donolar mehnatni, kasb egalikni inson kamolotining poydevori deb behuda aytmaganlar. Har kim o‘z kasbini sevib, halol rizq uchun harakat qilsa, nafaqat o‘zi, balki oilasi, jamiyat va Vatan manfaati uchun muhim ish qilgan bo‘ladi. O‘quvchi yoshlar, ya’ni maktab va kollej, litseyda ta’lim olayotgan avlod vakillari uchun kasb tanlash – hayot yo‘lini, kelgusidagi ijtimoiy mavqeyini belgilash deganidir. Kasbga mehr va ishtiyoq bilan yondashgan farzand hech qachon band bo‘lmaydi, zamon talabidan ortda qolmaydi, yaratuvchan va ijodkor bo‘lib hayotda o‘z o‘rnini topadi. Kasb-hunar tanlash jarayoni ko‘p bosqichli va mas’uliyatli jarayon bo‘lib, bu yerda nafaqat o‘quvchining o‘z kuchi, balki atrof-muhit, oila, pedagoglar va ijtimoiy omillarning ta’siri muhim o‘rin tutadi. Eng avvalo, yoshlar o‘z orzu-umidlari, qiziqishlari, imkoniyatlari va salohiyatlarini

to'g'ri baholashlari kerak. Har bir bola o'z qobiliyatini, mehnatga layoqatini, sabr-toqatini to'g'ri anglab, kasb tanlashga ongli yondashishi zarur. Ba'zan oila yoki jamiyat bosimi, modaga ergashish, do'stlar ta'siri yoki boshqa omillarga ko'ra kasb tanlash natijasida yoshlar o'z o'rnini topolmay, hayotdan norozilik sezishadi, bu esa ularning keyingi hayoti, faoliyati va baxtiga salbiy ta'sir ko'rsatadi [1].

Bugungi kunda kasb-hunar egallash o'z-o'zini anglash, mustaqil va fidokor bo'lishga chorlaydi. O'quvchi yoshlarni kasbga jalb etish, ularni mehnat ko'nikmalari bilan boyitish, ayniqsa, yangi texnologiyalar, zamonaviy ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish tarmoqlarida yetuk mutaxassislar yetishtirish uchun zamin yaratadi. Har qanday boylik, taraqqiyot va farovonlik, avvalo, bilimli va hunarmand insonlar, o'z ishini puxta bajaradigan kasb sohiblari bilan bog'liqdir. Shu bois maktablar, kasb-hunar ta'lim muassasalari, o'quv markazlarida kasb-hunar yo'nalishida bilim, zamonaviy ko'nikmalar, malakalar berilishi, amaliyot mashg'ulotlari tashkil etilishi davlat siyosatining muhim yo'nalishiga aylanmoqda. Kasb-hunar o'rganish egalariga boy hayot, baraka, mustahkam yurak va farovon kelajak eshigini ochadi. Yosh davridayoq kasbga mehr qo'ygan, fidokorona o'z vaqtini unumli sarflagan o'quvchilar hamisha hayotda o'z o'rnini topa oladi, ichki orzularini ro'yobga chiqarish uchun chin dildan mehnat qiladi. Bunday yoshlarni hayot oldidagi mas'uliyat, bunyodkorlik va o'z ishidan lazzatlanish tuyg'usi tark etmaydi. Ayniqsa, bugungi globallashuv, axborot texnologiyalari asrida yangi kasblar, sohalar, mutaxassisliklar paydo bo'lmoqda. Hozirgi yoshlar an'anaviy kasblar bilan birga zamonaviy sohalar: dasturlash, kompyuter injenerligi, dizayn, xorijiy tillar, innovatsion texnologiyalar, moliya sohalarini ham o'rganib chiqishlari mumkin. Shu bois, yosh o'quvchilarga kasb-hunar tanlashda imkoniyatlar eshigi ochiq, ularning maqsadlari va orzulari katta. Zamonaviy ta'lim, dunyoviy bilimlar va kasbiy ko'nikmalar – bular yoshlarning kelajak hayotidagi mustahkam tayanchiga aylanadi. Kasb-hunarga oshno bo'lish, nafaqat moddiy manfaatlar uchun, balki har tomonlama o'z-o'zini rivojlantirish, jamiyatga foyda keltirish, o'z salohiyatini to'liq ochish uchun ham zarur. Kasb egasi bo'lgan yosh yigit-qizlar jamiyat hayotida faol ishtirok etadi, o'z yurtining taraqqiyotiga, farovonligiga, iqtisodiy-ijtimoiy yuksalishiga hissa qo'shadi. Kasb-hunarli inson o'z

atrofidagi kishilar uchun namuna, orzu qilinadigan do'st, oila uchun or-qal'a, jamiyat uchun eng muhim insonlardan biri hisoblanadi [2].

O'quvchi yoshlarning kasb-hunarga qiziqishini shakllantirishda oiladagi muhit, ota-onaning tarbiyasi hal qiluvchi ahamiyatga ega. Farzandlar atrofida ota-onaning mehnatga, halol daromadga, fidokorlikka, kasb egallashga bo'lgan hurmati va mehridan kuchli ta'sirlanadi. Bolalikdan ota-onaning mehnatkashligi, o'z kasbiga sodiqligi va samimiyligi, mehnatni qadrlashga bo'lgan intiqlik yoshlar ongida ijobiy iz qoldiradi. Shuningdek, o'qituvchilar, ustoz va murabbiylarning rolini ham unutib bo'lmaydi. Maktab va o'quv muassasalarida bilim, hayot saboqlari, kasb-hunar sirlarini o'rgatish va bolalarning mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirish orqali yoshlar kelajagiga zamin yaratiladi. Maktablardagi mehnat ta'limi, kasb-hunar yo'nalishi bo'yicha beriladigan darslar, amaliy mashg'ulotlar yosh avlodni kasb sohalariga, zamonaviy texnologiyalar bilan ishlash madaniyatiga boshqacha ko'z bilan qarashga o'rgatadi. O'quvchilarni mehnat jarayonida mas'uliyatni his qilish, vaqtini to'g'ri taqsimlash, bir jamoada ishlash, o'z orzulari sari ishonch bilan borish, harakat vaqtida bilim va ko'nikmalarini amalda sinab ko'rishga o'rgatadi. Aynan mana shu jarayonda o'quvchilar o'z kuchi, qobiliyatlarini kashf etadi, hayotda kerak bo'ladigan madaniyatlarni o'zlashtiradi. Mehnat va kasb tarbiyasi – bu hayotni, dunyoni, odamlarni yaqindan tanish uchun ochiladigan eng muhim eshiklardan biridir. Har bir inson hayot yo'lida kasb-hunar egallash bilan nafaqat o'zini, balki jamiyatni ham rivojlantirishda o'z hissasini qo'shadi. Kasb-hunarli yosh yigit-qizlarning islohotlar jarayonida faol bo'lishi, milliy siyosat va taraqqiyotga daxldorlik hisini tarbiyalashi, doim o'z bilimini oshirib borishga intilishi muhimdir. O'z kasbini mukammal o'zlashtirgan yoshlar zamon bilan hamqadam, zamonaviy texnologiyalardan xabardor, doimiy harakat va izlanishda bo'lishadi. Har bir egallanayotgan kasb – bu yangi imkoniyatlar, mustaqil hayot eshigi, faol fuqarolik pozitsiyasi va o'z mustaqil taqdirako bo'lish demakdir [3].

Bugungi kunda mamlakatimizda kasb-hunar yo'nalishlari bo'yicha muassasalar, markazlar, kasb-hunar maktablari, texnikumlar soni oshib bormoqda. Ularning barchasi zamon bilan hamqadam, texnika va texnologiyalarni o'rgatish, yaratish, xalqaro darajadagi mutaxassislar tayyorlash yo'lida samarali faoliyat olib bormoqda. Bunday imkoniyatlardan

unumli foydalana olgan o'quvchi yoshlar o'z kelajagiga eng yaxshi tayyorgarlik ko'radilar. Kasb-hunar tanlashda va egallashda o'quvchilar uchun zamonaviy manbalar, elektron platformalar, o'quv qo'llanmalari, tadbirlar, onlayn kurslar, mahorat darslari katta yordam beradi. Yoshlarning o'z salohiyatini aniqlab borishi, kasb sohalari va tarmoqlar yuzasidan to'g'ri axborot olishi, mashhur mutaxassislar, biznesmenlar, ixtirochilar, ijodkorlar hayoti va faoliyatini o'rganishi ular uchun bebaho dastak bo'ladi [4].

Kuchli va zamonaviy davlat qurishda, ilg'or texnologiyalar va texnika rivojlanishida, har bir oilaning barakasida albatta kasb-hunarli yoshlarning hissasi yuksak. Har kim o'zining orzusi, maqsadi yo'lida chin dildan harakat qilsa, kasb egasi bo'lishga intilsa, hayotga yorqin va mustaqil qadam tashlash imkoniga ega bo'ladi. Shunday yoshlar xalq, jamiyat orzu qiladigan, kelajakka uyg'un va tashkilotchi, tarbiyali va vatanparvar, mehnatsevar va ishonchli insonlarga aylanadilar. Kasb-hunar va mehnatsevarlik, bilim va ong, zamonaviy texnikalarni egallash, yangilikka ochiqlik, kreativ dunyoqarash, do'st va jamoa bilan ishlash madaniyati yoshlarni o'z kasbida yetuk etibgina qolmay, jamiyatdagi har xil sinov va muammolarga dadil va mustahkam javob topishi uchun ham asosi hisoblanadi. Bilimli, kasbiy jihatdan pishiq, jamiyatda faol o'ringa ega bo'lgan har bir yosh yurt tayanchi, kelajak poydevori sanaladi [5].

Xulosa:

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, o'quvchi yoshlarni kasb-hunar egallashga rag'batlantirish, ularda hayotiy muhim ko'nikmalarni shakllantirish, jamiyat va Vatan oldidagi burchni his qilishga o'rgatish zamon talabi hisoblanadi. Har bir o'quvchi o'z imkoniyatlarini aniqlab, hayotga mustaqil va ishonch bilan qadam qo'ysa, orzular sari xavotirsiz intilsa, jamiyatimiz farovonligi va taraqqiyotida ajralmas zanjir bo'lib xizmat qiladi. Shu bois, kasb tanlash va egallash nafaqat hayot yo'lini tanlash, balki jamiyat taraqqiyotiga hissa, shaxs kamoloti, farovon va baxtli hayot uchun zarur vositadir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Asqarova A.A., "Yoshlar va kasb-hunar tanlash muammolari", Toshkent, 2022, 84-bet
2. Zokirova D.J., "Maktab o'quvchilarida kasbga layoqatlilik jarayonlari", Toshkent, 2020, 133-bet

3. Abduroziqov O., "Kasb-hunar ta'limining zamonaviy muammolari", Samarqand, 2021, 156-bet
4. Shakirova M.O., "Mehnat tarbiyasi asoslari", Toshkent, 2019, 97-bet
5. A.Karimova, "Kasbiy yo'nalish va mehnat tarbiyasi", Namangan, 2018, 170-bet
6. Saidova B., "O'quvchilar tarbiyasida kasb-hunar ahamiyati", Toshkent, 2023, 111-bet
7. Hasanov A.A., "Kasbiy mahorat va muvaffaqiyat", Toshkent, 2017, 142-bet
8. Bahromov R., "Kasbiy yetuklik – kelajak garovi", Buxoro, 2020, 126-bet
9. Rasulova T.M., "Zamonaviy kasb-hunar ta'limi", Toshkent, 2021, 151-bet
10. Nurmatov S.M., "Ta'lim va kasb-hunar integratsiyasi", Toshkent, 2019, 89-bet